

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 576
Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun
Tasarısı ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/854)

TC

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : K.K.Gn.Md. 18/101/2100/04200

18 . 5 . 1987

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 18.5.1987 tarihinde kararlaştırılan «Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Komisyonlarda ve Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ederim.

Turgut Özal

Başbakan

GENEL GEREKÇE

Anayasanın 17.5.1987 tarihli ve 3361 sayılı Kanunla değiştirilen 175 inci maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen Anayasa değişiklikleri ile ilgili kanunları Cumhurbaşkanının halkoyuna sunabileceği hükmüne yer verilmiş; keza, bu gibi kanunların beşte üç ve daha fazla fakat üçte ikiden az ekseriyetle kabul edilmesi halinde de doğrudan halkoyuna sunulacağı belirtilmiş olduğu halde, halkoylamasının usul ve esaslarını tespit eden bir kanunî düzenleme mevcut olmadığından, bu hukukî boşluğun doldurulması maksadıyla bu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Birinci maddede, halkoylamasında bu Kanunun uygulanacağı, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde ise 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Buna örnek olarak; sandık kurullarının teşekkülü, oy pusulalarının ve zarflarının basımı, oyların kullanılması, sayımı, geçersiz oylar, oyların birleştirilmesi vs. gibi hükümler gösterilebilir.

Madde 2. — İkinci maddede, Anayasa değişikliğine dair kanunların halkoyuna sunulacağı tarih gösterilmektedir.

Madde 3. — Üçüncü maddede, Yüksek Seçim Kurulunun görevleri genel bir ifade ile gösterilmiştir.

Madde 4. — Dördüncü madde, oy pusulasının şeklini ve oyun nasıl kullanılacağını göstermektedir. Bu hükme göre, oy pusulası, iki ayrı renkten oluşan tek bir kâğıt olup, iki rengin arası kalın bir çizgiyle ayrılacak ve renklerden birinin üzerine (Evet), diğerinde (Hayır) yazısı bulunacaktır. Müdürlü oy pusulasını sandık kurulu başkanından alan kişi, gizli oy verme yerinde, üzerinde özel işaret bulunan mühürü, bu birleşik oy pusulasının tercih ettiği rengi üzerine basacak ve zarfa koyduktan sonra sandığa atarak oyunu kullanmış olacaktır.

Madde 5. — Beşinci madde, Anayasa değişikliğinin halka tanıtılması için yapılacak propagandayı düzenlemektedir.

Madde 6. — Altıncı madde de, oy kullanma yeterliği bulunanların halkoylamasına katılmaya mecbur oldukları, mazeretsiz katılmayanlara ilçe seçim kurulu başkanınca para cezası verileceği belirtilmektedir.

Madde ayrıca, yurt dışında bulunan vatandaşların da, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 94 üncü maddesi hükümleri dairesinde oy kullanabileceklerini hükmüne bağlamıştır. Burada, mezkûr 94 üncü maddeden tek farklı husus, oy verme süresinin 40 gün olarak tespit edilmiş olmasıdır. Maddede teferruata girilmemiş, 94 üncü maddeden söz edilmek suretiyle atuf yapılması yeterli bulunmuştur.

Madde 7. — Yedinci maddede, halkoylaması ile ilgili olarak düzenlenecek tutanaklarda yer alacak hususlar gösterilmiştir.

Madde 8. — Sekizinci maddede, halkoylaması sonuçlarının birleştirilmesi ve kabul için gereken çoğunluk düzenlenmiştir.

Geçici Madde 1. — Bu madde ile, Anayasanın Geçici 4 üncü maddesi ile ilgili olarak gerçekleştirilecek halkoylamasında radyo ve televizyonda yapılacak propaganda, genel hükme istisna olarak özel şekilde düzenlenmiştir.

Geçici Madde 2. — Bu madde, Anayasanın Geçici 4 üncü maddesi ile ilgili olarak yapılacak halkoylamasının tarihini göstermektedir.

Geçici Madde 3. — Bu maddede, Anayasanın Geçici 4 üncü maddesi ile ilgili olarak yapılacak halkoylamasında kullanılacak oy verme kütüklerinin yazımına mütedair hükme yer verilmektedir.

Geçici Madde 4. — Bu maddede, kütüklerin yazımı ve halkoylamasının yapılması için Yüksek Seçim Kurulunun ihtiyacı olan ödenğin, Maliye ve Gümrük Bakanlığının yedek ödenek tertibinden aktarma yapılmak suretiyle sağlanacağı ve kütüklerin yazımında geçici olarak görevlendirileceklere verilecek ücret gösterilmiştir. Yüksek Seçim Kurulu, bu ücretin miktarını, yazımın yapılacağı yere ve diğer özel durumlara göre takdir edecektir.

Madde 9. — Yürürlük hükmüdür.

Madde 10. — Yürütme hükmüdür.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No. : 1/854

Karar No. : 12

21 . 5 . 1987

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, 18.5.1987 tarihinde Komisyonumuza gönderilen, Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun Tasarısı, Komisyonumuzun 21.5.1987 tarihli toplantısında Adalet Bakanının da katılmasıyla incelenmiştir.

Tasarı, 17.5.1987 tarihli ve 3361 sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 175 inci maddesinde yapılan değişikliğe uygun olarak halkoylamasının usul ve esaslarını düzenlemektedir.

Tasarı, Komisyonumuzca olumlu bulunmuş, tümü üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra maddelerinin incelenmesine geçilmiştir.

Tasarının, 1, 3, 4, 6, 7, 8 ve geçici 1, geçici 2, geçici 3, geçici 4, 9 ve 10 uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuz, yurdumuzun iklim koşullarını ve Yüksek Seçim Kurulunun hazırlanabilmesini göz önüne alarak, halkoylamasının Anayasa Değişikliği Kanununun Resmî Gazetede yayımını takip eden yüzyirminci gününden sonraki ilk pazar günü yapılmasını uygun görmüş ve tasarının 2 nci maddesi bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Tasarının 5 inci maddesinin (b) fıkrasının 2 numaralı bendi, koalisyon hükümetlerinde iktidar partisi ortağı partilere de iktidar ortağı partilerden büyük olanına bir konuşma fazlasıyla radyo ve televizyonda propaganda yapabileceği olanağı sağlanacak şekilde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Aynı fıkranın 3 numaralı bendi ise, Cumhurbaşkanının radyo ve televizyonda yapacağı iki konuşmanın onar dakika ile sınırlandırılmasını öngören değişikliğin yapılması ile kabul edilmiştir.

5 inci maddenin (d) fıkrası ise, tasarının 1 inci maddesinde bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun uygulanacağına dair hüküm bulunması nedeniyle fazla görülmüş ve madde metninden çıkartılmıştır.

Tasarının bir an önce kanunlaşmasında yarar gören Komisyonumuz, Genel Kurulda öncelikle görüşülmesini de karara bağlamıştır.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Kâmil T. Coşkunoğlu
Ankara

Başkanvekili
Münir Fuat Yazıcı
Manisa

Kâtip
Mehmet Sezai Pekuslu
Ankara

Üye
Nurettin Yaşanoğlu
Adana

Üye
Mustafa Çakaloğlu
Antalya

Üye
İhsan Tombuş
Çorum

Üye
Özgür Barutçu
Diyarbakır

Üye
Sabahattin Eryurt
Erzurum

Üye
Cevdet Karşlı
Giresun
5 inci maddeye ve geçici 1 inci
maddeye karşıyım.

Üye
Namık Kemal Şentürk
İstanbul

Üye
Mustafa Sabri Güvenç
Niğde

Üye
Fahrettin Uluç
Samsun

Üye
Mustafa Kemal Palaoğlu
Sivas
5 inci maddeye ve geçici 1 inci
maddeye karşıyım.

Üye
Köksal Toptan
Zonguldak
Bazı maddelere muhalifim.

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Anayasa gereğince yapılacak olan halkoylamalarında bu Kanun hükümleri uygulanır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri tatbik edilir.

MADDE 2. — Anayasa değişikliğinin halkoylaması, ilgili Anayasa değişikliği Kanununun Resmî Gazete'de yayımını takip eden 60 ıncı gününden sonraki ilk pazar günü yapılır.

MADDE 3. — Halkoyuna sunulma işlemleri, Yüksek Seçim Kurulunun yönetim ve denetiminde seçim kurullarınca yürütülür.

Yüksek Seçim Kurulu, Anayasa değişikliklerinin halkoyuna sunulması için bütün tedbirleri alır ve hazırlıkları yapar. Kurul, halkoylamasının sağlıklı ve düzenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla gerekli ilke kararlarını almaya yetkilidir.

MADDE 4. — Halkoylamasında, üzerinde «Evet» ve «Hayır» ibareleri bulunan iki ayrı renkten müteşekkil birleşik oy pusulası kullanılır.

Halkoylamasına katılanlar, üzerinde özel işaret bulunan mühürü birleşik oy pusulasında tercih ettiği kısmın üzerine basarak oyunu kullanır.

MADDE 5. — Anayasa değişikliklerinin halka anlatılmasında;

a) 298 sayılı Kanunun propaganda serbestliğine ilişkin hükümleri, halkoylaması gününden önceki yedinci günden başlayarak uygulanır.

b) Anayasa değişikliklerinin açıklanması ve tanıtılması amacıyla; özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partiler ve Cumhurbaşkanı halkoylaması gününden önceki yedinci günden itibaren, halkoylamasından önceki gün saat 18.00'e kadar radyo ve televizyonla aşağıdaki esaslara göre propaganda yapabilirler :

1. Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan partilere 10'ar dakikalık ikişer konuşma.

ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Anayasa değişikliğinin halkoylaması, ilgili Anayasa değişikliği Kanununun Resmî Gazetede yayımını takip eden yüzyirminci günden sonraki ilk pazar günü yapılır.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Anayasa değişikliklerinin halka anlatılmasında;

a) 298 sayılı Kanunun propaganda serbestliğine ilişkin hükümleri, halkoylaması gününden önceki yedinci günden başlayarak uygulanır.

b) Anayasa değişikliklerinin açıklanması ve tanıtılması amacıyla; özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partiler ve Cumhurbaşkanı halkoylaması gününden önceki yedinci günden itibaren, halkoylamasından önceki gün saat 18.00'e kadar radyo ve televizyonla aşağıdaki esaslara göre propaganda yapabilirler :

1. Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan partilere 10'ar dakikalık ikişer konuşma.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

2. İktidar partisine veya partilerine, ilâveten 10' ar dakikalık bir konuşma (bu konuşma, siyasi partilerin konuşmalarının tamamlanmasından sonra yapılır),

3. İsterse Cumhurbaşkanına, birisi en sonunda olmak üzere iki konuşma, hakkı verilir.

c) Anayasa değişikliğine dair Kanun Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra TRT'de, (b) fıkrasında belirtilenler dışında bu konuya ilişkin başka yayın yapılamaz.

d) Radyo ve Televizyonla yapılan propaganda da 298 sayılı Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

MADDE 6. — Oy verme kütüğünde ve sandık listesinde kayıtlı olan ve oy kullanma yeterliği bulunan her vatandaş halkoylamasına katılır ve oyunu kullanır. 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 94 üncü maddesi uyarınca, yabancı ülkelerdeki vatandaşlar halkoylamasından 40 gün öncesinden başlayarak oylarını kullanabilirler.

Seçmen kütüğünde ve sandık listesinde kaydı ve oy kullanma yeterliği bulunduğu halde halkoylamasına, hukukî veya fiilî mazereti olmaksızın katılmayanlar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından on-
kibinbeşyüz lira para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, halkoylaması gününden itibaren üç ay içinde hukukî veya fiilî mazeretini bildiren ve mazereti ilçe seçim kurulu başkanınca geçerli görülenlerden bu para tahsil edilmez. İlçe seçim kurulu başkanınca verilen para cezası ile ilgili kararlar kesindir.

MADDE 7. — Sandık, ilçe ve il seçim kurullarınca düzenlenecek tutanaklarda;

- a) Sandık listesinde kayıtlı olanların sayısı,
  - b) Halkoylamasına katılanların sayısı,
  - c) Geçerli olan oyların sayısı,
  - d) Geçerli olmayan oyların sayısı,
  - e) Anayasa değişikliğine kabul oyu verenlerin sayısı,
  - f) Anayasa değişikliğine red oyu verenlerin sayısı,
- ayrı ayrı gösterilir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

2. İktidar partisine veya partilerine 10'ar dakikalık birer, iktidar ortağı partilerden büyük olanına ilâveten 10 dakikalık bir konuşma (iktidar partisinin konuşması siyasi partilerin konuşmalarının tamamlanmasından sonra yapılır. İktidar ortağı partiler bulunmuyor ise son konuşma en büyük iktidar ortağı partiye aittir.)

3. Cumhurbaşkanı, dilerse birisi en sonda olmak üzere 10'ar dakikalık iki konuşma, hakkı verilir.

c) Anayasa değişikliğine dair Kanun Resmî Gazetede yayımlandıktan sonra TRT'de, (b) fıkrasında belirtilenler dışında bu konuya ilişkin başka yayın yapılamaz.

MADDE 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Tasarının 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 8. — İl Seçim Kurulları, İlçe Seçim Kurullarından gelen tutanakları toplar, İl birleştirme tutanağında beliren sonuçları derhal en seri vâsıta ile Yüksek Seçim Kuruluna bildirir ve tutanağın onaylı bir örneğini gönderir.

Yüksek Seçim Kurulu, İl Seçim Kurullarından gelen sonuçları birleştirerek ilan eder.

Geçerli oyların yarısından çoğu Evet ise, Anayasa değişikliği Türk Milleti tarafından kabul edilmiş olur.

GEÇİCİ MADDE 1. — 17.5.1987 tarih ve 3361 sayılı Kanunla kabul edilen, Anayasanın geçici 4 üncü maddesi ile ilgili olarak yapılacak halkoylamasında, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partilere ve Cumhurbaşkanına 10'ar dakikalık iki Radyo ve Televizyon konuşma hakkı verilir. Cumhurbaşkanı bu hakkını dilerse kullanır. Cumhurbaşkanınca bu hak kullanılırsa, konuşmalardan birisi en sonuncu konuşma olur.

GEÇİCİ MADDE 2. — 17.5.1987 tarih ve 3361 sayılı Kanunla kabul edilen Anayasanın geçici 4 üncü maddesi ile ilgili halkoylaması 6.9.1987 pazar günü bu Kanundaki esaslara göre yapılır.

GEÇİCİ MADDE 3. — 17.5.1987 tarih ve 3361 sayılı Kanunla kabul edilen Anayasanın geçici 4 üncü maddesi ile ilgili olarak yapılacak halkoylamasında oy vereceklerin kütüklere yazılması ve sandık listelerinin düzenlenmesi amacıyla bütün Türkiye'de aynı zamanda 1987 yılının Temmuz ayının ikinci pazar günü, Yüksek Seçim Kurulunun gözetim ve denetiminde yazım yaptırılır.

Halkoylamasında kullanılacak seçmen kütüklerinin yazımında 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun ile ilgili diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 4. — Halk oylamasında kullanılacak seçmen kütüklerinin yazımı ve halk oylamasının yapılması için Adalet Bakanlığı bütçesinin ilgili bölümüne yeterli miktarda ödenek, Maliye ve Gümrük Bakanlığının yedek ödenek tertibinden aktarılır.

Yüksek Seçim Kurulu, seçmen kütüklerinin süratle yazımını tamamlamak için geçici ve yevmiyeli personel istihdam edebilir. Bu personele Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığınca ikibin ilâ onbin lira arasında taktırılacak gündelik ödenir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 8. — Tasarının 8 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Tasarının geçici 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Tasarının geçici 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Tasarının geçici 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Tasarının geçici 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 9. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 9. — Tasarının 9 uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Tasarının 10 uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

18. 5 . 1987

Başbakan
T. Özal

Devlet Bak. - Başbakan Yrd.
İ. K. Erdem

Devlet Bakanı
K. Oksay

Devlet Bakanı
H. C. Güzel

Devlet Bakanı
M. V. Dinçerler

Devlet Bakanı
A. Tenekeci

Devlet Bakanı
M. T. Titiz

Devlet Bakanı
A. Karaevli

Devlet Bakanı
A. Bozer

Adalet Bakanı
M. O. Sungurlu

Millî Savunma Bakanı
Z. Yavuztürk

İçişleri Bakanı
Y. Akbulut

Dışişleri Bakanı
V. Halefoğlu

Maliye ve Gümrük Bak.
A. K. Alptemoçin

Millî Eğt. Gençlik ve Spor Bak.
M. Emiroğlu

Bayındırlık ve İskân Bak.
İ. S. Giray

Sağ. ve Sos. Yard. Bakanı
M. Kalemli

Ulaştırma Bakanı
V. Atasoy

Tarım Orman ve Köyîşleri Bak.
H. H. Doğan

Çalışma ve Sos. Güvenlik Bak.
M. M. Taşçıoğlu

Sanayi ve Ticaret Bakanı
H. C. Aral

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
S. N. Türel

Kültür ve Turizm Bakanı
A. M. Yılmaz